

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Лукіної Наталі Борисівни
«Психологічні особливості цільової спрямованості перфекційної
особистості» подану на здобуття наукового ступеня кандидата
психологічних наук за спеціальністю
19.00.01 – загальна психологія, історія психології**

Дисертаційне дослідження Наталі Борисівни присвячене проблемі, необхідність якої, спричинена різними факторами психологічної науки і насамперед, розвитком психологічних знань. Важливість вивчення особливості цільової спрямованості перфекційної особистості обумовлена вимогами, які пред'являють до особистості стрімкі перетворення, що відбуваються під впливом розвитку та модернізації суспільства, а саме в умовах сьогодення особистість все частіше виявляє бажання досягти найвищих результатів діяльнісного та особистісного розвитку через зростаючі вимоги до трудового потенціалу, високий рівень конкуренції, існуючий у соціумі культ успіху та індивідуальних досягнень. Таке становище не тільки відроджує інтерес до людини як до суб'єкта власного життя, але й актуалізує необхідність дослідження особливостей його індивідуальності, зокрема, індивідуально-психологічних характеристик.

Тема, котрій присвячена ця дисертація, є нагальною у соціальному аспекті, адже даний психологічний конструкт можна розглядати амбівалентно – в залежності від факторів, що сприяють формуванню її цільової спрямованості, які проявляються у конструктивному чи деструктивному перфекціонізмі.

І, нарешті, необхідність розробки означеної проблеми зумовлена вимогами практики щодо напрямків психокорекції зниження деструктивного перфекціонізму, зниження психічної напруги та підвищення рівня емоційного комфорту можливості кращій саморегуляції. Звернення авторки до цієї проблематики є виправданим та своєчасним, а обраний диференціально-

психологічний підхід у її розробці надає нового звучання та посилює актуальність дослідження.

Враховуючи усе сказане вище, тема запропонованого дослідження є надзвичайно цікавою, відповідає актуальним теоретичним і практичним запитам загальної психології. Дослідження є логічно спланованим та добре структурованим з огляду на багатоплановість об'єкту та предмету а також, чітко визначені мета та завдання, що дозволило спланувати і провести його на належному науковому рівні, забезпечити надійність та достовірність отриманих результатів. Дисертанткою було вперше обґрунтовано та досліджено психологічні особливості цільової спрямованості перфекційної особистості, а також запропоновано теоретичну модель взаємозв'язку перфекціонізму та цільової спрямованості, яка показує причини виникнення показників перфекціонізму. Саме ці здобутки розкривають наукову новизну дослідження та дозволяють стверджувати про дійсно цінний внесок автора у подальшому розвитку уявлення про психологічні особливості цільової спрямованості перфекційної особистості.

Щодо структурування дисертації: вона складається з трьох розділів, які послідовно та логічно репрезентують напрям розгортання стратегії наукового пошуку, а також висновків до розділів, загальних висновків, бібліографії та додатків. Відтепер дозвольте зупинитись на аналізі змістового аспекту.

У першому розділі дисертації автором здійснено ретельний теоретичний аналіз, який свідчить про ґрунтовність наукового пошуку дисертантки. Нею опрацьовано багато джерельну базу, яку утворили як класичні розробки проблеми так і новітні теоретико-експериментальні дослідження психологічної науки. Авторка розглядала у своїй роботі поняття «спрямованість» як центральну ланку у структурі особистості (стор.33). Слід відзначити широту теоретичного контексту, а саме на основі теоретико-методологічного аналізу наукових джерел надано розуміння понять, що презентують семантичний простір поняття «перфекціонізм» (стор.51). Так величезний обсяг опрацювання сучасної літератури дав змогу експлікувати та описати покомпонентний склад

теоретичної моделі взаємозв'язку цільової спрямованості та перфекціонізму (стор.74). Справляють позитивне враження широка джерельна база роботи з вітчизняною та іноземною літературою та детальний аналіз сучасних досліджень, а також послідовне поєднання дослідницького матеріалу, який чітко видокремлює поставлені у роботі завдання.

Теоретичні надбання першого розділу дисертації, дали змогу Лукіної Наталі Борисівни створити основу для організації й проведення добротного емпіричного дослідження.

У другому розділі дисертації викладено етапи емпіричного дослідження, а також визначено систему дослідницьких процедур та обробки емпіричних даних, що спрямовані на діагностику показників цільової спрямованості особистості.

Дисертанткою здійснено аналіз комплексу методик, що спрямовані на вивчення широкого спектру властивостей особистості, котрі пов'язані з перфекціонізмом. Спираючись на представлену у 1-му розділі теоретичну модель взаємозв'язку перфекціонізму та цільової спрямованості, основною методикою дослідження, представлених в ній параметрів, було обрано Багатовимірну шкалу перфекціонізму П. Х'юїтта та Г. Флетта.

У третьому розділі надано результати диференціально-психологічного аналізу дослідження структурних компонентів, позицій та факторів формування цільової спрямованості перфекційної особистості. У дисертації ретельно описано як кількісний аналіз, так і якісний аналіз результатів проведеного дослідження з обговоренням отриманих результатів. Вивчено та охарактеризовано індивідуально-психологічні особливості цільової спрямованості перфекціоністів, тобто осіб з високим рівнем перфекціонізму, що визначається сукупністю як позитивних, так і негативних (деструктивних) рис особистості у структурі цільової спрямованості.

Зразу ж відокремимо вдалу і сучасну кількісну обробку отриманих даних та їх цікаву інтерпретацію. Рисунки та таблиці - доречні, інформативні і суттєво покращують, як розуміння тексту так і його засвоєння.

Цінним здобутком дисертантки є запровадження програми тренінгових занять, спрямованих на зниження показників деструктивного перфекціонізму та корекцію позицій цільової спрямованості. Мета корекційних засобів передбачала розвиток умінь постановки цілей, активну взаємодію з навколишніми, вільне вираження та регулювання своїх емоцій, сприяння підвищенню рівня оптимізму, формування само прийняття, зниження рівня тривожності та сумніву у власних діях. Наталі Борисівні, за допомогою валідних психодіагностичних методик вдалося встановити факт збільшення кількості середніх та дальніх цілей, що сприяють формуванню таких складових процесу як самовизначення, самореалізація, самовдосконалення та самоактуалізація і свідчать про формування альтруїстичної позиції цільової спрямованості особистості.

Слід зазначити, що впровадження тренінгу визначило позитивну динаміку показників стабілізації емоційних станів, інтернальності, самоіндетифікації – зокрема самоприйняття та самоповаги у перфекційних особистостей експериментальної групи.

Автором систематизовано теоретичні дані, що пояснюють психологічні особливості цільової спрямованості перфекційної особистості, зібрано емпіричні дані, проведено математико-статистичну обробку, інтерпретацію та обговорення отриманих результатів та впровадження тренінгу.

Загалом слід зазначити, що текст дисертації чітко структурований, об'єднаний цілісною концепцією, яка теоретично, методологічно та практично обґрунтована. Кожний розділ дисертації завершується висновками, які логічно резюмують поданий в них матеріал. Обґрунтованість, надійність та достовірність наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, базується на змістовному теоретичному та практичному аналізі проблеми, визначених теоретико-методологічних засадах для її розв'язання, використанні широкого комплексу надійного і валідного психодіагностичного інструментарію, що відповідає завданням дослідження, репрезентативністю вибірки дослідження, сучасному апарату статистичної обробки даних,

ретельному та послідовному аналізі отриманих результатів. Зроблені висновки свідчать про реалізацію поставлених завдань і досягнення мети дисертаційного дослідження, бачення автором перспектив подальшої розробки проблеми.

Отримані на цій основі дані становлять цінний у практичному плані матеріал, який доцільно використовувати у роботі практичних психологів для розробки конкретних профілактичних, терапевтичних та корекційних програм. Практичне значення дослідження також визначається можливістю доповнення змісту певних розділів навчальних курсів з загальної, вікової, диференціальної психології, психології особистості.

Оформлення дисертаційної роботи відповідає вимогам до написання кандидатських дисертацій. Зміст автореферату відображає основні положення дисертації, висвітлює логіку авторської побудови дослідження та дозволяє створити уявлення про основні етапи роботи над темою, яка розроблялася. Результати дослідження достатньою мірою апробовані. Вони викладені у 16 одноосібних публікаціях.

В цілому можна узагальнити, що дисертаційне дослідження Лукіної Наталі Борисівни має всі основні науково визначаючі ознаки і складові, тому аналізована робота є новим, цікавим, науково-практичним дослідженням. Разом з тим, можна зробити деякі зауваження та побажання:

1. Перший розділ, присвячений теоретичним підходам до вивчення цільової спрямованості, перфекційної особистості, охоплює досить різноспрямований матеріал. Проте, відсутня особиста позиція автора стосовно визначення основних понять дисертації, а саме: «цільова спрямованість», «перфекційна особистість».
2. Практична частина роботи набула б більшої ґрунтовності, якщо б авторка зосередила увагу не тільки на юнацькій віковій категорії.
3. З метою виявлення типологічних особливостей особистостей, які схильні до перфекціонізму та дослідження поведінкового рівня у структурі цільової спрямованості особистості, було використано опитувальник міні-мульти (ММРІ), який дає оцінку рівням нервово-емоційної стійкості

та адаптації особистості до соціального оточення, проте, результати аналізу зв'язків між показниками за методикою «ММРІ» та параметрами перфекціонізму і цільової спрямованості у висновках недостатньо виділені за їх узагальнюючим значенням.

4. Є зауваження до літературного редагування тексту дисертації, оскільки у ньому простежуються стилістичні, граматичні, технічні та друкарські огріхи.

Однак висловлені зауваження та побажання ніяк не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Дисертацію відзначає у цілому коректний науковий стиль, логічність, чітка аргументація.

Дисертаційна робота Лукіної Наталі Борисівни та автореферат підготовлені на високому науковому рівні. Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації та послідовно віддзеркалює етапи проведеного дослідження, результати якого мають як теоретичне, так і прикладне значення. Загалом, результати дисертаційної роботи Лукіної Н.Б. є обґрунтованими, мають наукову новизну, практичну цінність, апробовані та впроваджені у навчальний процес ВНЗ.

Вважаємо, що дисертація на тему «**Психологічні особливості цільової спрямованості перфекційної особистості**» відповідає всім вимогам до кваліфікаційних робіт такого рівня, а її авторка, Лукіна Наталя Борисівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія, історія психології.

Офіційний опонент:

доцент кафедри філософії, політології,
психології та права Одеської державної
академії будівництва і архітектури,
кандидат психологічних наук, доцент

С. В. Бикова

Згідно к.т. дисертації Бикової С.В.
завіряю.
Проректор

С. Чубовиков